

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ НАРОДОЗНАВСТВА НАН УКРАЇНИ

Схвалено

Вченою радою ІН НАН України,
протокол № 8
від «11» вересня 2024 року

Затверджено

на засіданні відділу народного мистецтва
ІН НАН України
протокол № 9
від «10» вересня 2024 року

завідувачка відділу народного мистецтва

Людмила ГЕРУС

Силабус з навчальної дисципліни

«Українське традиційне вбрання»,

що викладається в межах підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового)

рівня вищої освіти — доктора філософії — спеціальності

032 «Історія та археологія»

Львів 2024

Силабус навчальної дисципліни «Українське традиційне вбрання»

Назва дисципліни	Українське традиційне вбрання
Адреса викладання дисципліни	Інститут народознавства НАН України, пр. Свободи, 15, Львів
Науковий відділ, за якою закріплена дисципліна	Відділ народного мистецтва
Галузь знань, шифр та назва спеціальності	03 гуманітарні науки; 032 — історія та археологія
Викладачі курсу	Куцир Тетяна Василівна , наукова співробітниця відділу народного мистецтва ІН НАНУ, кандидатка мистецтвознавства
Контактна інформація викладачів	t.kutsyr@nas.gov.ua
Консультації з питань навчання по дисципліні відбуваються	Консультації в день проведення занять (за попередньою домовленістю). Також можливе проведення он-лайн консультацій з використанням платформи zoom чи google meet (для погодження часу проведення консультації треба написати на електронну пошту викладача).
Сторінка курсу	
Інформація про дисципліну	Курс «Українське традиційне вбрання» розроблено таким чином, щоб надати учасникам необхідні знання, опанувати методику, що допоможе у проведенні наукових досліджень в галузі історичної етнології. У курсі представлено огляд концепцій зародження та еволюції українського традиційного вбрання, а також джерела, методи та засоби, які потрібні для їхнього наукового опрацювання. Передбачається поглиблене ознайомлення з науковою спадщиною провідних українських етнологів та мистецтвознавців, які досліджували українське традиційне вбрання. На лекційних та практичних заняттях будуть вивчатися матеріали для виготовлення та оздоблення українського традиційного вбрання, характерний для нього крій та принципи оздоблення, техніки, що найчастіше для цього використовувалися. Особливу увагу звернуто на загальноєвропейські тенденції, які знайшли своє виявлення в українському традиційному.
Коротка анотація курсу	Дисципліна « Українське традиційне вбрання » є вибірковою дисципліною зі спеціальності 032 історія та археологія для освітньої програми « історія та археологія » яка викладається в IV семестрі для аспірантів в обсязі п'яти кредитів (за Європейською Кредитно-Трансферною Системою ECTS).
Мета та цілі курсу	Метою є вивчення українського традиційного вбрання в історичній ретроспективі для оволодіння сучасними підходами та інструментами дослідження етнокультурних явищ та процесів. Використовуючи найновіші здобутки української етнології та мистецтвознавства, сформувати у майбутніх дослідників-етнологів знання про традиційно-побутову культуру українського народу, зокрема про народний одяг, його різноманіття його асортименту. Завдання: розкрити основну джерельну базу вивчення українського традиційного вбрання, археологічні, образотворчі та писемні пам'ятки; на основі існуючих публікацій, визначити основні тенденції

	<p>у вивченні українського традиційного вбрання у XIX — початку XXI ст.; розглянути матеріали для пошиття традиційного вбрання, основні типи крою натільного, поясного, нагрудного та верхнього одягу, найпоширеніші техніки оздоблення, у тому числі техніки вишивки; ознайомити аспірантів з розвитком українського традиційного вбрання в історичній ретроспективі від найдавніших часів до першої половини XX ст.; виявити регіональні та локальні особливості українського традиційного вбрання.</p>
<p>Література для вивчення дисципліни</p>	<p>Основна література: Білан М. С., Стельмашук Г. Г. Український стрій. Львів : Вид-во «Фенікс», 2000. 326 с. Білецька В. Українські сорочки, їх типи, еволюція й орнаментация. Матеріали до етнології й антропології. Том XXI – XXII. Частина 1. Львів : Друкарня Наукового товариства імені Шевченка, 1929. С. 43–109 с. Вишивка козацької старшини XVII—XVIII століть. Каталог колекції Чернігівського обласного історичного музею ім. В.В. Тарновського / упор. і автор вступ. статті В. Зайченко. Київ: Родовід, 2023. 222 с. Вовк Хв. Студії з української етнографії та антропології. Київ: Мистецтво, 1995. 336 с. Горинь Г. Народні шкіряні вироби українців. Витоки, становлення і розвиток традицій. Львів : Інститут народознавства НАН України, 2016. 256 с. Гургула І. Народне мистецтво західних областей України. Київ: Мистецтво, 1966. 80 с. Захарчук-Чугай Р.В. Народне декоративне мистецтво Українського Полісся. Чорнобильщина. Львів: Афіша, 2007. 240 с. Іваневич Л.А. Традиційний одяг українців Поділля (друга половина XIX — початок XXI ст.): історія класифікація, конструктивно-художні та регіонально-локальні особливості. Київ, 2021. 797 с. Кульчицька О. Народний одяг західних областей України (зі збірки Національного музею у Львові імені Адreja Шептицького. Альбом-каталог. Львів: Априорі, 2018. Матейко К. Український народний одяг. Київ: Наукова думка, 1977. 224 с. Матейко К. Український народний одяг. Етнографічний словник. К.: Наукова думка, 1996. 196 с. Никорак О.І. Українська народна тканина XIX — XX ст.: типологія, локалізація, художні особливості. Ч. II. Олдягові тканини (за матеріалами західних областей України). Львів: Інститут народознавства НАН України, 2023. 608 с. Ніколаєва Т. Український костюм. Надія на ренесанс. Київ : Дніпро, 2005. 320 с. Пономар Л. Г. Народний одяг Правобережного Полісся середини XIX – середини XX століття. Історико-етнографічний атлас. Словник. Київ : ТОВ «Бизнесполиграф», 2015. 268 с. Сидорович С.Й. Художня тканина західних областей УРСР. Київ:Наукова думка, 1979. 152 с. Стельмашук Г.Г. Українські народні головні убори. Львів: Априорі, 2013. 276 с.</p>

Додаткова:

- Болтарович З. Є., Будзан А. Ф., Гарасимчук Р. П. та ін. Бойківщина: Історико-етнографічне дослідження. К., 1983.
- Борисенко В., Вишневська Г., Гаврилюк Ю. та ін. Холмщина і Підляшшя: Історико-етнографічне дослідження. К., 1997.
- Буковинські жіночі сорочки / упор. Т. Лозинський, Л. Булгакова-Ситник. Київ, 2018. 232 с.
- Булгакова-Ситник Л. Подільська народна вишивка: етнографічний аспект. Кам'янець-Подільський : ПП «Медобори-2006», 2010. 336 с.
- Горинь Г.Й. Шкіряні промисли західних областей України (друга половина ХІХ – початок ХХ століття). Київ : Наукова думка, 1986. 94 с.
- Гургула І., Чехович С. Народні майстри. Львів 1959. 90 с.
- Гуцульська вишивка в колекції Національного музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття імені Й. Кобринського / заг. ред. О. Никорак. Київ: Родовід, 2010. 200 с.
- Жіноча сорочка Борщівсько-Заставнівського Придністров'я. Альбом. Львів: Інститут колекціонерства українських та мистецьких пам'яток при НТШ, 2013. 336 с.
- Зайченко В. Вишивка козацької старшини ХVІІ—ХVІІІ століть. Техніки. За матеріалами колекції Чернігівського обласного історичного музею ім. В.В. Тарновського. Київ: Родовід, 2006. 128 с.
- Зайченко В. Вишивка Чернігівщини. Київ: Родовід, 2010. 208 с.
- Захарчук-Чугай Р. В. Українська народна вишивка. Західні області УРСР. Київ, 1988. 192 с.
- Історія декоративного мистецтва України. Київ: Ін-т мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М.Т. Рильського, Том 1—4, 2006—2010.
- Кара-Васильєва Т. Історія української вишивки. Київ : Мистецтво, 2024. 464 с.
- Кульчицька О., Народний одяг західних областей УРСР, Київ 1959, 74 табл.
- Лемківщина: Історико-етнографічне дослідження. У 2-х т. Львів, 1999. Т. 1: Матеріальна культура; 2002. Т. 2: Духовна культура.
- Нариси з історії українського декоративно-прикладного мистецтва / відп. ред. Я. П. Запаско. Львів : Видавництво Львівського Університету, 1969. 190 с.
- Народне мистецтво Карпат / альбом ілюстр. С.К. Маковський; упор. О.О. Савчук. Харків: Видавець Олександр Савчук, 2019. 128 с.
- Покусінська Л., Покусінський О. Борщівська народна сорочка: Експедиційні матеріали та приватні колекції, Київ 2019, 576 с.
- Причепій Є., Причепій Т. Вишивка Східного Поділля. Київ: Родовід, 2007. 344 с.
- Січинський В. Чужинці про Україну : вибір з описів подорожів по Україні та інших писань чужинців про Україну за десять століть. Авґсбург: Вид. Петра Павловича, 1946. 118 с.
- Українець А.М. Традиційний одяг Рівненщини. Книга 1. Рівне: У фарватері істин, 2019. 208 с.
- Українське народне мистецтво : Вбрання / під заг. ред. К.Г. Гуслистого. Київ: Державне видавництво образотворчого мистецтва і

	<p>музичної літератури УРСР, 1961. 325 с.</p> <p>Крвавич Д.П., Стельмашук Г.Г. Український народний одяг XVII — початку XIX ст. в акварелях Ю. Глоговського. Київ: Наук. думка, 1988. 268 с.</p> <p>Українські народні вишивки. Львівська область, відп. ред. М. К. Івасюта, альбом склала Л. Т. Кравчук. Київ, 1961. 32 с., 40 табл.</p> <p>Шухевич В. Гуцульщина. Друга частина. Львів 1901, Т. 2. 102 с..</p>
Тривалість курсу	150 год.
Обсяг курсу	50 годин аудиторних занять (з них 26 год. лекцій, 24 год. семінарів та практичних занять), 100 год. самостійної роботи, з них 50 год. на виконання індивідуальних проєктів
Очікувані результати навчання	<p>Після завершення цього курсу аспірант повинен знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> • матеріали для пошиття та оздоблення українського традиційного вбрання, основні типи крою, найбільш поширені техніки декорування компонентів вбрання, історію розвитку українського народного одягу, локальні особливості комплексів українського традиційного вбрання. <p>вміти:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) працювати із різноманітними джерелами, у яких міститься інформація про українське традиційне вбрання; 2) розпізнавати матеріали для виготовлення традиційного вбрання, основні типи крою; 3) визначати техніку декорування компонентів вбрання; 4) диференціювати комплекси українського традиційного вбрання чза існуючим історико-етнографічним поділом України.
Ключові слова	етнологія, народне мистецтво, традиційне вбрання, народний одяг, матеріал, крій, композиція, колорит, техніка, декор, орнамент, мотив.
Формат курсу	Очний
Теми	<ol style="list-style-type: none"> 1. Вступ до дисципліни. 2. Одяг на території України від найдавніших часів до Київської Русі. 3. Українське вбрання XVI — XVIII ст. 4. Матеріали для виготовлення, типологічні групи одягу, варіативність крою. 5. Основні способи оздоблення українського традиційного вбрання. 6. Традиційне вбрання Півночі України (Східне, Центральне, Західне Полісся, Волинь, Холмщина і Підляшшя). 7. Традиційне вбрання історико-етнографічних районів Центральної України (Наддніпрянщина, Східного, Центрального та Західного Поділля). 8. Традиційне вбрання Закарпаття, Лемківщини, Бойківщини, Опілля і Підгір'я. 9. Традиційне вбрання Покуття та Гуцульщини. 10. Традиційне вбрання Сходу (Слобожанщина) і Півдня України.
Підсумковий контроль, форма	<i>Залік</i> проводиться у формі презентації-захисту індивідуальних проєктів.

Пререквізити	Для вивчення курсу аспірантам потребують базових знань з історії України, української етнології та мистецтвознавства, історії господарських занять і матеріальної культури українців, історико-етнографічного районування України, джерелознавства, археології.
Навчальні методи та техніки, які будуть використовуватися під час викладання курсу	Презентація, лекції, семінари, індивідуальні проекти
Необхідне обладнання	Проектор та ноутбук.
Критерії оцінювання (окремо для кожного виду навчальної діяльності)	<p>Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою. Бали нараховуються за таким співвідношенням: активність на семінарських заняттях — 20 % колоквіуми — 20 % індивідуальні міні-проекти — 40 %</p> <p>Письмові роботи: У межах виконання індивідуальних етнологічних проектів написати есе/ доповідь/ рецензію обсягом 8-10 тис. знаків. Академічна доброчесність: Очікується, що роботи аспірантів будуть їхніми оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються. Відвідання занять є невід'ємною складовою навчання. Очікується, що всі аспіранти відвідають усі лекції і практичні заняття курсу. Література. Літературу, яку аспіранти не зможуть знайти самостійно, буде їм надано в електронному вигляді для особистого використання виключно в освітніх цілях (без права її передачі третім особам чи поширення).</p>
Питання до заліку чи екзамену	Підсумкове оцінювання відбувається у формі суми результатів усіх поточних та індивідуальних балів. При оцінці за проєкт враховується своєчасність, повнота та якість виконання дослідження.
Опитування	Анкету-оцінку з метою оцінювання якості курсу буде надано по завершенню курсу.